

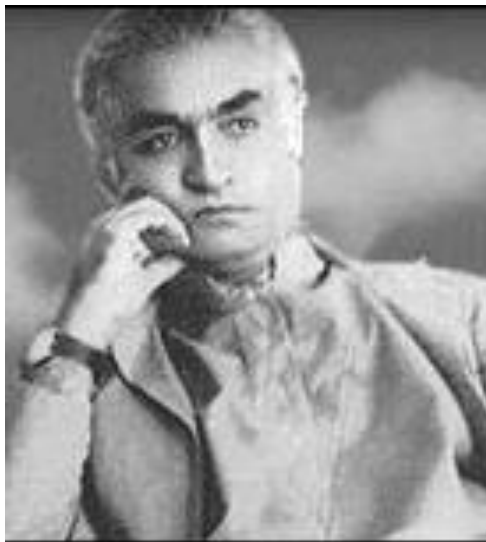
۲۰۲۳/۰۵/۳۱

احسان لمر

سرنوشت سیاسی میر اکبر خیبر

میر محمد اکبر خیبر در سال (1304 ش - 1925 م) در ولسوالی پل علم ولایت لوگر در خانواده ای دهقانی به دنیا آمد. او بعد از تحصیلات ابتدایی وارد لیسه نظامی شد و بعد تحصیلات عالی را در حربی پوهنتون در سال (1326 ش - 1947 م) تمام کرد اما در روز توزیع شهادت نامه ها به اتهام قصد ترور سپهسالار شاه محمود خان وزیر دفاع مدت پنج سال زندانی شد (1950 میلادی). او در زندان با دو نفر یک جا می شود، یکی نواز مردمان قبائلی پشتون که مدتی را در چین گذرانده بود و "بعد در دارالتحریر شاهی به صفت ترجمان ایفای وظیفه می کرد و به اتهام نا معلومی زندانی گردید"؟؟؟¹ و شخص دومی ببرک کارمل است، روی همین دلیل کارمل همیشه می گفت: "من و خیبر نزد یک استاد زانو زده ایم"².

بعد از آزاد شدن از زندان در (1955م) در چوکات وزارت داخله بحیث "افسر پلیس"³ شامل کار شد، جنرال غنی عمرزی یکی از افسران وزارت داخله می نویسد: "بعد از 5 سال زندان از حبس رها و از اردو اخراج ، و در اکادمی پولیس بحیث استاد ایفای وظیفه می نمود".⁴

"خیبر در کنار تعلیمات نظامی به مطالعات سیاسی پرداخت و مانند شمار زیادی از روشنفکران افغانستان در دهه های سی و چهل خورشیدی، به مارکسیسم علاقمند شد. از این به بعد او یکی از افرادی بوده است که چه به شکل مخفیانه و چه علنی به نفع جریان های فکری طرفدار سوسیالیسم و مارکسیزم فعالیت کرد. این فعالیتها باعث شد که به زندان بیفتد و در زندان نیز با شماری دیگر از چهره سیاسی چپ گرا آشنا شود"⁵

1 - عبدالقدوس غوربندی - نگاهی به تاریخ حزب دموکراتیک خلق افغانستان محل نشر سوید 1379. ص 10.

2 - همانجا.

3 - دستگیر پنجشیری - ظهور و زوال ح.د.خ.ا. - بخش اول و دومصبور لیزر پشاور جنوری 1999 ص 153.

4 - جنرال غنی عمرزی - شب های کابل - سبا کتابخانه عقب 1374 ص 2.

5 - جمال الدین موسوی - میر اکبر خیبر نظریه پرداز سوسیالیست - 20 آوریل 2008 - BBC Persin.co

Fehler! Unbekannter Name für Dokument-Eigenschaft.

به صفحه قاموس بکیر افغانستان خوش آمدید

تیم بنیان گذار این قاموس آرزو دارد، داشته های این گنجینه که نمایانگر اصالت افغانستان باستان است شما را تا حد لازم مدد رساند

در سالهای (1953 - 63) "مخالف مطالعه و مباحثه سیاسی بطور فزاینده بی وسعت می یافت" ⁶ و حکومت وقت آن دهه هم "در برابر پخش و اشاعه ادبیات سیاسی که بطور محدود و نیمه مخفی انجام می شد حساسیت بخصوص نشان نه می داد." ⁷

در اول جنوری 1965 گنگره موسس جریان دموکراتیک خلق (بعداً حزب) دایر شد و میر اکبر خیبر به دلیل افسر پلیس حق اشتراک در آن را نداشت. در نخستین انتخابات پارلمانی دهه اخیر سلطنت این تشکل سیاسی چهار نماینده به پارلمان «دور 12 ولسی جرگه» داشتند (دکتور اناهیتا راتب زاد - ببرک کارمل - نور احمد نور - فیضان الحق فیضان).

بزودی انشعاب دامنگیر این جریان شد و میر اکبر خیبر از همین زمان به بعد از اکادمی مستعفی و با ببرک کارمل جناح شان را جدا نمودند و جریده پرچم از «حوت 1347 الی حمل 1349 - فیروزی 1969 - فیروزی 1970» به صاحب امتیازی سلیمان لایق و مدیریت مسئول میر اکبر خیبر نشرات داشت.

تا زمان وحدت مجدد حزب در (12 سرطان 1356 - 3 جولای 1977) خیبر عضو کمیته مرکز جناح پرچم حزب و مسئول بخش نظامی «سازمان انقلابی دموکراتیک اردو» ⁸ هم بود.

نبی عظیمی افسر اردو (بعداً تا رتبه ستر جنرالی رسید) در باره خیبر می نویسد: " او قد متوسط، موهای جو گندمی، نگاه نافذ، و حرکات مطبوعی داشت. متین و آرام بود کمتر حرف می زد و بیش تر می شنید لباس بسیار ساده و ارزان قیمتی در بر داشت فارسی را با لهجه مردم لوگر صحبت می کرد ترجیح میداد به پشتو حرف بزند ولی نه از روی تعصب" ⁹

قدوس غوربندی در باره شخصیت خیبر می نویسد: " هنگام تجاوز شوروی به چکوسلواکیا در سال 1968 وقتی (جریده) پرچم با عجله آن را به عنوان یک وظیفه انترناسیونالیستی و نجات بخش تأیید و تمجید کرد نگارنده برای اولین بار شاهد مخالفت پرخاش جویانه میر اکبر خیبر با ببرک کارمل بودم و جریده پرچم را که در مشت های خود کلوله کرده بود با قهر و غضب روی میز زد. در حالی که از شدت خشم صدایش می لرزید ... کدام هیئت تحریر فیصله نموده که قبل از همه مدیحه سرائی کنیم و این حرکت را که بعد وسیع جهانی دارد مهر تأیید انترناسیونالیستی بزنیم." ¹⁰

به این گونه ادامه میدهد: " خیبر بر اندیشه های ملی گرایانه تأکید داشته و استدلال می کرده است که حزب دموکراتیک خلق افغانستان باید ابتدا با دنبال کردن منافع ملی سعی در تقویت پایگاه اجتماعی خود کند و بعد با این پشتوانه در عرصه بین المللی تبارز کند. ولی کارمل بر این عقیده بود که مشغول ماندن به مسائل داخلی نتیجه ای جز انزوای حزب ندارد و حزب راهی ندارد مگر این که با نزدیک شدن به قدرتهای بزرگ، از فرصتهای بین المللی بهره برداری کند." ¹¹

⁶ - سلطان علی کشتمند - یادداشت های سیاسی و رویدادهای تاریخی - جلد اول و دوم محل چاپ نوشته نشده سال 2002 ص 87.

⁷ - کشتمند ص 84.

⁸ - محمد اکرم اندیشمند - حزب دموکراتیک خلق افغانستان - انتشارات میوند سال 2012 ص 7.

⁹ - محمد نبی عظیمی - اردو و سیاست - سبا کتابخانه 1376 ش. صف هه 125.

¹⁰ - غوربندی ص 15

¹¹ - جمال موسوی بی بی سی

در کودتا 26 سرطان 52 "سازمان انقلابی دموکراتیک اردو" نقش فعال بازی نمود، نه تنها جگرن خلیل خان میاخیل، جگرن فیض محمد خان، جگرن عیدالحمید محتاط در "کمیته مرکزی جمهوری" شامل بودند، بلکه جنرال سید حسن رشاد افسر بر جسته گارد جمهوری می نویسد، اولین قوماندان گارد (جنرال ضیاء مجید) اشخاص ذیل را شامل آن قطعه نمود: "امر اوپراسیون رفیق گل آقا که صاحب دو دیپلوم سرخ یکی از شوروی وقت و یکی از فرانسه، آمر کشف رفیق عبدالحق علمی صاحب دیپلوم، رفیق عزیز حساس قوماندان قطعه تشریفات که بدیل اش در اردو نبود، رفیق رحیم شادان آمر پیژند، رفیق سلیم قوماندان تولی (و ایجاد گر کنفرانس ها، به حمایت ضیاء مجید برای اولین مرتبه در چوکات اردو) رفیق جان آقا و من قوماندانان تولی و جمعاً هفده رفیق پرچمی ... " 12 دیگر در گارد جمهوری شامل شدند.

آقای رشاد جای دیگر می نویسد: " روزی دو به دو به درگیری خودش (جنرال ضیا مجید قوماندان گارد) تنها باهم برای دیدن محل انجام جشن پشتونستان که ان سال در قصر استور وزارت خارجه برگزار میشد رفتیم که در بین راه چنین حکایت کرد. امروز به امر رهبر به همراهی خودشان لست اشتراک کننده های جشن پشتونستان را تهیه میکردیم که نظر به دستور رهبر باید نام استاد خیبر و سلیمان لایق هم درج لست دعوت شده ها می گردید که در این اثنا من برایشان عرض کردم تا جاییکه من خبر دارم ریس حزب این ها پسر جنرال صاحب حسین خان (زنده یاد ببرک کارمل) است نام او را ننویسم که بالبداهه رهبر فرمودند نه او آدمیست بالای سخنش عاشق و یک دنده که به درد ما نه می خورد نه نه که من هم خاموشی اختیارکردم " 13

"بعد از اینکه در سرطان ... سال ۱۳۵۲ محمد داوود با یک کودتای بدون خونریزی نظام سلطنتی را به نظام جمهوری تغییر داد، حزب دموکراتیک خلق افغانستان خصوصاً جناح پرچم از این اقدام پشتیبانی کرد. محمد داوود به عنوان رییس جمهور جدید نیز متوجه گرایش های موجود در دو جناح حزب دموکراتیک خلق افغانستان بود و با آگاهی از افکار و عقاید خیبر، تماس های نزدیک تری با خیبر داشت. در حالی که رابطه افغانستان و اتحاد شوروی در اواخر حکومت داوود به سردی گراییده بود و اختلافات حزب دموکراتیک خلق افغانستان هم با داوود روز به روز بیشتر و بیشتر می شد، خیبر در جناح پرچم خواهان حمایت از محمد داوود و حتی انحلال جناح پرچم بود." 14

در میان جناح پرچم ح.د.خ. در بر خورد با رژیم جمهوری دو مشی متضاد ایجاد شد، همکاری و ائتلاف با نظام که خیبر خواستار آن بود و یا مبارزه که کارمل با آن تاکید داشت. بقول از خلیل زمر: "این گروه در دومین کنفرانس خود راه مبارزه علیه رژیم داود را در پیش گرفت، در این کنفرانس از یکی از گرایش های داخل جناح پرچم به رهبری میر اکبر خیبر که معتقد به تائید و پشتیبانی رژیم محمد داود و حتی ادغام جناح پرچم به حزب غوزنگ ملی (حزب انقلاب ملی) داود خان بود. انتقاد به عمل آمد و بدین ترتیب کنفرانس به دو گانگی و دو دسته گی پایان داد 15 " و به نفع ببرک کارمل تمام شد.

در کتاب «آتش در افغانستان» به نقل از فرید مزدک می خوانیم، بعد از آنکه جناح راست قدرت، دولت جمهوری "موفق به جلب نظر رئیس جمهور بسوی خود شده بود ... وقتی شوروی از ناحیه داود احساس خطر کرد با بکار انداختن همه

12 – جنرال سید حسن رشاد – یاران شب زنده دار – مورخ 2020/05/05 در فیسبوک

13 – جنرال رشاد – فیسبوک 26 جون 2015 .

14 – موسوی بی بی سی.

15 – همانجا همان صفحه.

امکاناتی که در دست داشت، جلو این حرکت را گرفت." **16**

سر انجام در (28 حمل 1357 - 17 اپریل 1978) میر اکبر خیبر در جوار مطبوعه دولتی به قتل رسید. "معهدا این مسأله مشکوک است که گویا شوروی (حد اقل حزب کمونیست شوروی) در حوادث کودتای ثور و قتل میر اکبر خیبر بصورت مستقیم دست داشته باشد. خیبر، اگر چه در فهرست اساس گذاران حزب دموکراتیک خلق افغانستان نام برده نشده، ولی از سابقه دار ترین و برجسته ترین نظریه پردازان و ایدیولوگهای پرچمی ها بود. در شب هفدهم اپریل 1978 دو نفر به خانه خیبر آمدند و از وی خواستند که از خانه خارج شده و به جاده برآیند؛ و بعداً آنها، وی را به قتل رسانیدند. جنازه خیبر در کابل با یک تظاهر بزرگ ضد امریکایی، به این دلیل که گویا موصوف توسط سی آی ای به قتل رسانیده شده، ده تا پانزده هزار نفر اعضا و هواخواهان حزب دموکراتیک خلق افغانستان تشییع گردید." **17**

خلیل زمر در مصاحبه با بی بی سی در برابر این سؤال که آیا خیبر را بخاطر مخالفت او با کودتا کشتند، او به وضاحت جواب داد: "بلی! او نه تنها با دیگر رهبران حزب مخالف بود، بلکه با اتحاد شوروی هم که بسیار فشار وارد میکرد، مخالف بود" او علاوه کرد که: «با تأسف یکی دیگر از اقدامات کنفرانس 1975 که می خواست کودتا را تسریع کند، همین بود که خیبر را از مسئولیت نیروهای مسلح عزل کردند»؛ او در ادامه تصریح کرد که: «من یقین دارم که اگر خیبر زنده می بود، بانفوذی که هم در جناح پرچم و هم در جناح خلق داشت تا حدود زیاد می توانست جلو حوادث را بگیرد و به همین دلیل او را از سرراه برداشتند." **18**

(مصاحبه خلیل زمر با عنایت فانی، بی بی سی، مورخ 29 دسمبر 2009 مطابق 8 جدی)

دکتور حسن شرق می نویسد: "مرگ خیبر توسط یکی از کوماندو های کا جی بی موظف در سفارت شوروی به همکاری عبدالقدوس غوربندی که میر اکبر خیبر را از خانه او برای قدم زدن بیرون کشید صورت گرفت" **19**

در جایی دیگر می خوانیم: "در ماه حمل 1357 حینی که خان عبدالغفار خان در شفاخانه وزیر اکبر خان کابل بستر و تحت تداوی بود میر اکبر خیبر حین بازگشت عیادتش در حوالی عصر که پیاده از شفاخانه بطرف خانه اش (مکرویان اول) در حرکت بود در جاده عمومی بقتل رسید" **20** حزب در شروع مسئولیت این قتل را بدوش دولت جمهوری انداخت، - بعضاً هدایت حیدر رسولی یا قدیر نورستانی را در آن دیدخل می سازند - عده آن را بدوش کارمل میاندازند - جناح پرچم حفیظ الله امین و گروه آدم کشان او (عارف و صدیق عالمیار) را دیدخل این ترور می دانند، در کتابی که

16 - دکتور اکرم عثمان - تاریخ افغانستان در صد سال اخیر - ناشر کافه 60 سال 2022 ص 334.

17 - غفار حریف - جنایت خصم کینه توز - مورخ 2013/09/24، در سایت انترنتی سپیده دم

<http://sapidadam.com/pm>

18 - داکتر عبدالله کاظم - زندگی سیاسی شهید محمد داؤد از آغاز تا انجام - 1310 تا 1357ش چاپ مطبوعه عازم در کابل سال 2019 از جلد سوم - فصل سوم ص 1047.

19 - خاطرات دکتور حسن شرق ص 49 به نقل از عظیمی ص 123.

20 - عمرزی ص 2.

Fehler! Unbekannter Name für Dokument-Eigenschaft.

د پانو شمیره: له 4 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرو مخکي په خیر و لولئ

بنام برادر دکتور نجیب الله نشر شده می خوانیم که " اوبلوف سکرتر سفارت روسیه در کابل در وقت قتل خیبر دو مرتبه در بین موتر در نزدیک محل قتل دیده شده است" ²¹ موجودیت اوبلوف را جنرال نبی عظیمی هم تذکر داده است، و دکتور حسن شرق به " کوماندو های کا جی بی موظف در سفارت شوروی " خلاصه نموده.

حزب دموکراتیک صرف ده روز بعد از قتل خیبر، استفاده سیاسی فراوانی نموده و قدرت دولتی را بدست گرفت ولی در راه دریافت فاعلین آن قتل کدام اقدامی نکرد و هرگز سالگرد مرگش را تجلیل نکردند " حزب د.خ. که از مرگ او بهره سیاسی اعظمی بدست آورده بود در روز اول جنازه و مراسم تدفین آن اشک تمساح می ریختند و قاتلین آن را از از حکومت وقت مطالبه می کردند حتی نام او را هم بزبان نیاوردند" ²² در این شهر بی پرسان و تعقیب و تحقیق قاتل یا قاتلین میر اکبرخیبر، گلبدین هم پا پیش کرد و قاتل را گماشته های خود و تنظیمش اعلام کرد.

بهر صورتی مراسم تشییع و تدفین بسیار بزرگ با راه پیمائی هزاران نفر از مکروریان الی شهدای صالحین برگزار نمودند. و گویا نمایش قدرت بود و بعد دو روز فاتحه گرفتند. بعد از عزل چناح پرچم از دولت بعد از کودتای ثور و قتل و زندانی ساختن کدر ها و صفوف آن توسط تره کی - امین در شب نامه یا اعلامیه های زیر زمینی که در کشور پخش شده بود در قسمتی گفته شده است: "هدف انقلابیون باید همان های باشند که بوسیله میر اکبر خیبر ... اعلام گردیده و ایندولوژی کارگران با حمایت شوروی و دیگر کشور های سوسیالیست باید به عنوان چراغ راهنما مورد استفاده قرار بگیرد" ²³

نامهء محرمانه «از سفارت امریکا در کابل به وزارت خارجه در واشنگتن تاریخ 16 ژوئیه 1979».

در دوران حاکمیت دولتی ح.د.خ. نه تنها از وی و خانواده اش یادی و دلجوئی نکردند بلکه در جای دیگر باز هم صدیق راهی ادعا دارد که برادرش احمدزی می خواست با دختر خیبر از دواج نماید ولی دکتور نجیب الله برایش گفته بود :

"تو این قدر پست شدی که می خواهی با دختر خیبر از دواج کنی؟ می دانی آینده ات خراب می شود ما باید از این خانواده انتقام بگیریم" ²⁴

«اما نویسنده طی مصاحبه تلویزیونی از نوشتن کتاب انکار می کند و ان را از قلم خانم طلاق شده اش (ثریا بها) میداند».

در این اواخر صبور سیاه سنگ کتابی بنام "پرونده ناپدید میر اکبر خیبر" جمعبندی نموده و در دو جلد نشر شده است.

نوت: در این مقاله از 14 منبع استفاده شده است

جریان مصاحبه مطبوعاتی ببرک کارمل بعد از 6 جدی 1358 در قصر چهلستون صرف برای اولین و آخرین بار عکس میر اکبر خیبر به دیوار دیده می شود

²¹ - صدیق راهی احمدزی - آیا نجیب را می شناسید - سال و محل چاپ ندارد ص 59

²² - عمرزی ص 3.

²³ - اسناد لانه جاسوسی امریکا - افغانستان آغاز بحران - بخش اول جلد چهارم اردیبهشت 1369 ص 95

²⁴ - صدیق راهی ص 59.

Fehler! Unbekannter Name für Dokument-Eigenschaft.

د پانو شمیره: له 5 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپکني د لیکنيزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رالپولو مخکي په خير و لولئ